

Vlag!

Nr 15, najaar 2014

Voortzetting van Vexilla Nostra (1966) Vlaggenlijn (1998)

Periodiek van het Vlaggenmuseum Nederland, Vlaggenparade Rotterdam en de
Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde (NVV)

In dit nummer o.a.:

100 jaar Daniël den Hoed
Vlaggen op Koopvaardijsschepen

Vrijwilligers 'Yes we care'

Kent u uw provincievlag?

4 & 5 mei op de Vlaggenparade

Adellijk en burgerlijk vlaggen

Inhoud

- 3 Jos Poels – Kent u uw provincievlag?
- 5 Marcel van Westerhoven: Vlaggen als semantische noodzaak.
- 6 ‘Maak kanker kansloos’, 100 jaar Daniël den Hoed Stichting.
- 8 ‘Yes we care’ vrijwilliger Carla Merckens belicht.
- 10 Herdenking einde van de Tweede Wereldoorlog.
- 12 ‘Poetry International’ op de Vlaggenparade.
- 14 Mosselen aan de Maas, Port Exhibition.
- 16 4&5 mei en koningsdag op de Vlaggenparade.
- 18 Wim Schuurman – Recente ontwikkelingen in Oekraïne.
- 20 Eduard Baaij – Vlagvoering aan boord van koopvaardij schepen.
- 24 Theun Okkerse – Adellijk en burgerlijk vlaggen.
- 26 Wim Schuurman – Incident rond Morgenstervlag.
- 27 Marcel van Westerhoven – Een tweekleurige leeuw voor Neder-Betuwe.
- 28 Verslag van congres in Polen over wapens en vlaggen.
- 29 Hijsen of niet?: Neder-Betuwe.
- 30 Vlaggendag 2014.
- 30 Vlaggen van twee nieuwe koningen.
- 31 Theun Okkerse – Obverse/Reverse.
- 31 Colofon

Foto omslag

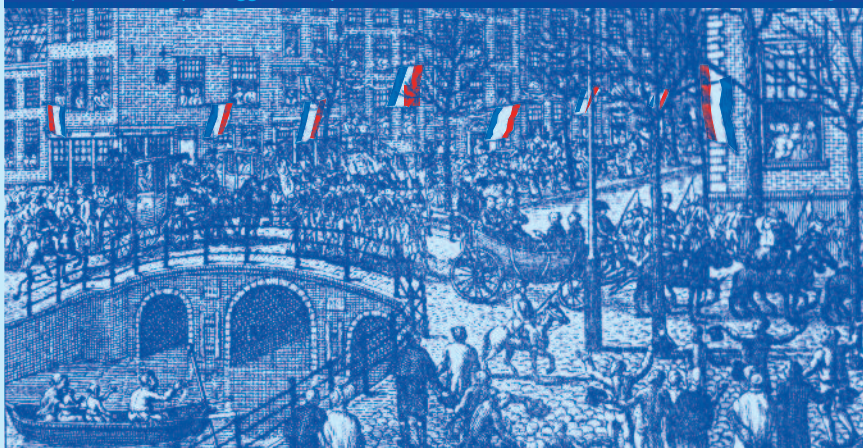
Nationale vlaggen op de Vlaggenparade

Een deel van de Vlaggenparade is al ruim 17 jaar oud. En dat is te merken: de 230 vlaggenmasten zijn niet zo geschikt voor het laten wapperen van banieren en juist daaraan is steeds meer behoefte in het deel van de Parade waar geen landenvlaggen wapperen maar vaak vlaggenexposities worden gehouden. Vandaar dat werd besloten een 70-tal “baniermasten” te plaatsen. Bovendien zijn er eigenlijk vanaf het begin problemen geweest met de verlichting in de top van de 230 masten en met de bekabeling in de grond. Daarom moet alle topverlichting uit de masten worden gehaald en worden vervangen door grondspots: een enorm werk waarover in het volgende nummer gerapporteerd zal worden. In dit nummer wordt verslag gedaan van een hele reeks vlaghijsevenementen zoals die rond een grote actie van de Daniël den Hoed Kliniek in Rotterdam, het festival Poetry International, de Vrijwilligersdag van Yes we Care, de herdenking van het einde van de 2de-Wereldoorlog en de beurs Port Exhibition Rotterdam: een bonte verzameling evenementen die de veelzijdigheid van de Vlaggenparade benadrukt.

En ook het vlaggenkundige deel is weer zeer gevarieerd. Jos Poels doet verslag van een boeiend onderzoek naar de bekendheid van onze twaalf provincievlaggen. In de Oekraïne zijn allerlei ontwikkelingen gaande die ook tot uitdrukking komen in vlaggen, zo laat Wim Schuurman zien. Hij bericht ook over de perikelen rond het gebruik van de Morgenstervlag van West-Papoea in Nederland. Ook de koopvaardij bezigt volop vlaggen; Eduard Baaij laat in een overzichtsartikel zien hoe. Theun Okkerse gaat in twee artikelen in op het beeld van vlaggen: één over het typische kantelen van vlaggenbeelden ten opzichte van wapenbeelden en één over de voor- en achterkant van een vlag; of andersom. Marcel van Westerhoven licht de kersverse gemeentevlag van Neder-Betuwe toe, beschrijft de nieuwe koningsvlaggen van Spanje en België en doet verslag van de Vlaggendag 2014 en een onlangs in Polen gehouden congres dat hij bezocht.

200 jaar koninkrijk. Vlaggen uit bij intocht van soeverein vorst Willem I in Amsterdam 1813

Kien-onderzoek: Alle Friezen kennen hun pompebladenvlag

Kent u uw provincievlag?

Vraag een Fries hoe de vlag van zijn provincie er uit ziet, dan wijst hij uit de rij van twaalf Nederlandse provincievlaggen feilloos de pompebladenvlag aan. Vraag het een inwoner van Noord-Holland, de kans is dan groot dat hij zijn schouders ophaalt: hij weet het niet. En de Limburgse vlag wordt door niet-Limburgers vaak aangezien als hun eigen provincievlag.

Door Jos Poels

Dit zijn de meest in het oog springende conclusies die getrokken kunnen worden uit een onderzoek dat deze zomer werd uitgevoerd door marktonderzoeksbureau Kien in Apeldoorn. Het bureau vroeg aan 1147 Nederlanders verspreid over het hele land, de helft mannen, de helft vrouwen, de vlag van hun eigen provincie aan te wijzen. Het is voor het eerst dat een dergelijk populariteitsonderzoek is gedaan naar de provincievlaggen.

Met uitzondering van de vlaggen van Friesland en Noord-Brabant zijn de Nederlandse provincievlaggen betrekkelijk jong. Ze zijn allemaal in de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog door de respectieve provinciebesturen ontworpen en vastgesteld. De provincies kwamen daarmee tegemoet aan het opkomende verlangen naar regionale kentekenen.

Het regionale besef is anno 2014 niet in alle provincies even sterk. Het Kien-onderzoek toont door middel van de provincievlaggen aan in welke provincies het regionale besef het hoogst is. De inwoners van Friesland (100%), Groningen (90%), Drenthe (88%), Zeeland (97%), Noord-Brabant (78%) en Limburg (80%) kunnen over het algemeen hun provincievlag aanwijzen. De inwoners

van de andere provincies hebben daar echter veel moeite mee. Dieptepunt mag Noord-Holland worden genoemd, waar maar één op de vijf inwoners zijn provincievlag kent. Zuid-Holland kan er ook wat van. Die provincie veranderde in 1986 haar vlag naar het huidige model, omdat de saaie geel-rood-gele vlag uit 1948 door niemand werd herkend. Maar in het Kienonderzoek kon hooguit 29 procent van de Zuid-Hollanders zijn gele vlag met rode Hollandse leeuw aanwijzen.

Van alle Nederlanders heeft 30 procent er geen flauw benul van hoe zijn vlag eruit ziet. Dat percentage is echter iets hoger, want daartoe moeten eigenlijk ook de Nederlanders gerekend worden die een verkeerde provincievlag aanwezen. De Limburgse vlag wordt door niet-Limburgers betrekkelijk vaak verwisseld met de eigen provincievlag. Die waren te vinden in Groningen, Flevoland, Gelderland, Noord-Brabant, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland. In Zeeland, Limburg en

Flevoland zijn het de laag opgeleiden die hun provincievlag het beste kennen. In de overige provincies zijn het de inwoners met een middelbare en hoge opleiding. In Noord-Brabant zijn het vooral de hoog opgeleide Brabanders die de rood-witte blokkenvlag aanwijzen. Mannen weten over het algemeen beter hun provincievlag aan te wijzen dan vrouwen. Echter ook hier is één grote uitzondering: Zeeland. De toch al populaire vlag wordt daar het beste door vrouwen herkend. Jongeren tot 30 jaar kennen over het algemeen de vlag van hun provincie beter dan de ouderen. Er is echter ook hier één grote uitzondering: Limburg. Daar is in deze leeftijdscategorie een handvol jongeren te vinden die weet hoe zijn vlag eruit ziet. Haar populariteit heeft deze vlag te danken aan de Limburgers van 30 jaar en ouder. □

Marcel van Westerhoven: Vlaggen als semantische noodzaak

Al jong trokken vlaggen Marcells belangstelling. Wat zag de jongen van acht jaar als hij naar vlaggen – waren dat wapperende vlaggen of afbeeldingen – keek?

“**D**ie jongen van acht zag wapperende vlaggen op achterstevens van schepen in de sluisen van IJmuiden en wilde weten van welke landen ze waren. En hij wilde van alles over die landen weten, niet alleen de vlaggen. Het was dus de combinatie vlaggen-geografie.

Omdat mijn ouders maar weinig vlaggen kenden, kreeg ik een pocket-atlas van ze waarin ook alle vlaggen stonden. Maar de landen, hun ligging, hun hoofdsteden, bergen, rivieren etc. hadden dus net zo mijn belangstelling als hun vlaggen.

De vlaggen waren een soort ‘portal’ naar nog veel meer: aardrijkskunde en geschiedenis. Binnen korte tijd kende ik alle landen van de hele wereld, kon ik ze op een kaart aanwijzen en wist ik hun hoofdsteden te noemen. Als jongetje van acht kon ik landen noemen waar de volwassenen in mijn omgeving nog nooit van hadden gehoord, zoals Bhutan en Nauru.”

Pasten de vlaggen van deze landen ook bij het beeld wat je er van had, waren ze exotisch genoeg?

“De afbeeldingen in de pocket-atlas waren te klein om te kunnen zien wat de symbolen precies voorstelden. Wapens waren niet te onderscheiden. Veel later, toen ik echte vlaggenboeken kon bemachtigen, ben ik er pas achter gekomen wat er zo allemaal in de vlaggen voorkwam. Een voorbeeld: in de vlaggen van Kenya en Swaziland komen schilden voor van lokale strijders. Ik zag daar eerst een soort torren in, van bovenaf gezien.

Bhutan heeft met de draak natuurlijk een zeer exotisch symbool en dat kwam toen gelijk al zo op me over: erg Oosters, net als Mongolië, Laos (destijds met olifanten) en Cambodja (Angkor Vat). En natuurlijk Nepal met zijn driehoekjes: die sprong er wel heel erg uit.”

Hoe ging het later met de vlaggen en jou?

“Na de nationale vlaggen bleef het een tijdje stil: puberteit en studie. Daarna begon het weer te kriebelen: gemeentevlaggen trokken mijn aandacht. Ik kwam ze steeds meer tegen en kwam erachter dat ze een officiële status hadden. Om een andere reden werd ik in die tijd lid van de NVvV: de val van de Muur en de explosie aan nieuwe vlaggen in Oost-Europa daarna. Ik wilde daarvan goed op de hoogte blijven, dus werd ik lid. Vijf jaar later werd ik in de redactie gevraagd en ging ik vooral over nieuwe gemeentevlaggen schrijven. Vier jaar daarna ben ik voor het bestuur gevraagd en sinds

Sinds 6 jaar is Marcel van Westerhoven eindredacteur van *Vlag!*, hij zat al 13 jaar in de redactie van *Vexilla Nostra*. Hij is secretaris van de Nederlandse vereniging voor Vlaggenkunde en een medeorganisator van het internationale vlaggencongres dat in augustus 2013 in Rotterdam gehouden werd. Door de FIAV werd hij benoemd tot ‘fellow’ van deze wereldwijde organisatie van vlaggenkundige verenigingen en instellingen.

In het dagelijks leven senior consultant bij CREM, adviesbureau voor duurzame ontwikkeling en gespecialiseerd in afval- en grondstoffenmanagement. Achtergrond: scheikunde/milieukunde.

zes jaar ben ik nu secretaris. Zo is het balletje steeds meer gaan rollen. Vanaf 2007 bezoek ik nu ook de internationale congressen en de vlaggendagen van onze zusterverenigingen in de buurlanden en geef daar ook regelmatig lezingen. Het contact met buitenlandse vlaggenkundigen heeft me enorm verrijkt, met als kers op de taart het organiseren van het geslaagde congres in Rotterdam vorig jaar.”

In dit blad verzorg je de rubriek over nieuwe gemeentevlaggen. Hoewel altijd feitelijk, permitteer je je soms ook een kritische opmerking over zo'n vlag. Maak je je zorgen?

“‘Zorgen’ is een groot woord, het is eerder een gevoel van jammer. Ik zie graag dat gemeenten zich laten adviseren door mensen die verstand hebben van vlaggen, maar dat gebeurt helaas niet altijd. En dat zie je dan terug in de ontwerpen. Daar komt vaak bij dat een gemeenteraad een goed vlagontwerp terzijde schuift en kiest voor een minder goed of zelfs waardeloos

model, vanuit een vermeende 'smaak'. Ik zeg net als E.M. Forster: twee hoera's voor de democratie; drie zou te veel zijn.

Wat ik vooral jammer vind is dat mensen die over gemeentevlaggen moeten beslissen meestal geen enkel benul hebben van hoe in Nederland gemeentevlaggen er vanouds uitzien. Dan krijg je dat een nieuwe gemeentevlag ontzettend uit de toon valt naast de nationale en de provincievlag. En dat terwijl we zo'n rijke traditie in het ontwerpen van mooie gemeentevlaggen hebben in Nederland. Daar ligt ook een schone taak voor ons vlaggenkundigen: met goede argumenten overtuigen van de beslissers. Je moet dus bij ze binnen zien te komen zonder drammerig of betweterig over te komen. Dat is een uitdaging."

Het voetbalevenement van deze zomer was ook een waar vlaggenfeest. Vlaggen lijken bij uitstek objecten die overal toepasbaar zijn. Waarin ligt voor jou de essentie van een vlag?

"Het belang van vlaggen in de hedendaagse maatschappij wordt goed zichtbaar als je bijvoorbeeld naar het nieuws op TV kijkt: het komt maar zelden voor dat je geen vlag in het journaal voorbij ziet komen, vaak meerdere. Ze blijken essentieel te zijn, want je ziet ze overal in de wereld gebruikt worden in allerlei situaties. Niet alleen door landen, maar ook door allerlei groeperingen: van boze Groningers die hun provincievlag omhangen bij hun protesten tegen de gaswinning tot de regenboogvlaggen van de homoseksuelen bij Gay Pride, van de grimmige zwarte ISIS-vlaggen bij protesten tegen Israël in Den Haag tot het vrolijke vlagvertoon tijdens het WK deze zomer. Vlaggen zijn symbolen waar gelijkgestemde mensen zich achter scharen. Kennelijk zijn vlaggen nodig om allerlei emoties, protesten, patriotisme, denkbeelden, religie, groepsgevoel, roepen om gerechtigheid en zelfbeschikking etc. kracht bij te zetten, anders zou je ze niet zo veel zien, en dat over de hele wereld. Vlaggen worden universeel gezien en gevoeld als semantische noodzaak. Dat is voor mij de essentie."

Wat voor soort vlaggenkundige ben je?

"Ik ben vooral iemand die kennis vergaart over betekenis en geschiedenis van vlaggen, die op zoek gaat naar verschillen en overeenkomsten, in een internationale context. Ik duik daarvoor niet zelf de archieven in, maar analyseer wat anderen ontsloten hebben, zet dat op een rijtje en trek mijn conclusies. Aan de lezingen die ik op congressen geef, liggen dit soort analyses ten grondslag."

Zijn er behalve de harde feiten over een vlag andere factoren die een vlagontwerp bepalen. Verschillen de opvattingen daarover?

"Het verschil tussen Nederland en buitenland qua ont-

werp? Dan zie je enorme verschillen. Een zelfde niveau van ontwerp zie je in België, Catalonië en Tsjechië. Zwitserse en Noorse gemeenten hebben wapenbanieren. Ziet er vaak goed uit, maar is eigenlijk een soort heraldiek in doekvorm. In Duitsland en Oostenrijk zijn vlaggen vaak twee- of driekleuren met het wapen. Saai en de vlag is zo niet meer dan een wapendrager. Allemaal typisch Europees. In de USA zijn de stadsvlaggen vaak gedrochten van jewelste, de bestuurders die ze vaststellen zien dat anders. Japan heeft weer een andere traditie, met strakke mon-symbolen op een vlagendoek van één kleur. Dit is allemaal terug te voeren op verschillen in traditie

"In de USA zijn de stadsvlaggen vaak gedrochten van jewelste..."

en cultuur wat betreft symboliek."

Bestaat er een objectieve vlaggenkunde?

"Ik vind van wel. Onder vlaggenkundigen bestaat wereldwijd een behoorlijke consensus over hoe een goede vlag eruit ziet. Dat er toch zulke grote verschillen zijn in kwaliteit, komt door externe factoren."

Welke externe factoren?

Politiek? Cultureel?

"Beide. De eerder genoemde democratische processen zorgen ervoor dat ondeskundigen besluiten over vlaggen nemen en daarbij goede adviezen in de wind slaan. Dit zie je bijvoorbeeld in de USA, waar bestuurders en volksvertegenwoordigers maar niet op het juiste spoor van goed vlagontwerp voor staten en steden zijn te brengen. Cultureel bepaald is het typische wapens-op-vlaggen in Centraal-Europa in het algemeen en in

Duitsland in het bijzonder. Maar even zo goed de mon-traditie in Japan. Geografische ligging lijkt ook een rol te spelen. De typische rechthoekige vlag aan een verticale mast is ontstaan in de scheepvaart en zie je meer in kustgebieden waar je meer op de wind kunt vertrouwen dan in de 'binnenlanden' van Centraal-Europa, waar je veelal lange verticaal uitgehangen vlaggen tegenkomt."

Wat voor rol zie je voor jezelf in de vlaggenkunde?

"Als analyst en auteur in elk geval het vastleggen van de gemeentevlaggen van Nederland, onder andere via mijn artikelen daarover in Vlag!. Daardoor zijn niet alleen de datum van aanneme, de beschrijving en de afbeelding opgetekend, maar

ook de ontwerper, de totstandkoming, de betekenis en de geschiedenis. Soms adviseer ik gemeenten bij het ontwerpen en aannemen van een vlag. Dat zie ik mezelf graag meer doen in de toekomst. Als redacteur vorm geven aan ons tijdschrift, misschien wel de belangrijkste pijler onder onze vereniging, zal voor mij een essentiële bezigheid blijven. Wie schrijft, die blijft. Dat zou in de toekomst wel eens steeds meer via de elektronische weg kunnen gaan. En als vertegenwoordiger van vlaggenkundig Nederland contact onderhouden met de buitenlandse vlaggenkundigen, internationale congressen bezoeken en daar lezingen (1) geven." □

(1) • Yokohama 2009: *Gemeentevlaggen onder druk*.

• Washington 2011: *Het vertalen van gemeentewapens naar -vlaggen*.

• Minden 2012: *De rijksadelaar in de Lage Landen*.

• Rotterdam 2013: *Vlaggen van vorstendommen in Nederland-Indië*.

MAAK KANKER KANSLOOS

100 jaar Daniël den Hoed

Ook de Vlaggenparade Rotterdam wilde niet achterblijven bij de grote inzamelactie 'Maak kanker Kansloos' van de Daniël den Hoed – nu onderdeel van het Erasmus Medisch Centrum in Rotterdam – dat 100 jaar geleden door de arts Daniël den Hoed werd gesticht als het Rotterdamsch Radio-Therapeutisch Instituut.

Samen maken we kanker kansloos

Kanker raakt nagenoeg iedereen. Eerst en vooral de patiënten zelf, maar ook de mensen om hen heen. Onderzoek naar de oorzaken en behandeling van kanker blijft daarom van het allergrootste belang. Kanker is nog steeds doodsoorzaak nummer één. Eén op de drie mensen krijgt nu nog kanker. De Daniël den Hoed Stichting werft fondsen ter bevordering van wetenschappelijk onderzoek naar kanker in het Erasmus Medisch Centrum Kanker Instituut. De grootste wens van de stichting is kanker te overwinnen.

Via de slogan "Maak kanker Kansloos" wordt een oproep gedaan aan iedereen voor steun ten einde de overwinning op deze zo ingrijpende ziekte echt dichterbij te brengen. Centraal staat de behandeling op basis van DNA-materiaal. Met "personalized medicine" moet het mogelijk zijn exact vast te stellen welke behandeling het meeste baat zal hebben. Tegen de achtergrond van het 100-jarig bestaan van de Daniël den Hoed liep in 2014 een grote campagne om de nodige financiën op te halen voor nader onderzoek

en behandeling. Ter ondersteuning van een groot "slotoffensief" werden in de Vlaggenparade 100 banieren getoond. De eerste banier werd gehesen door Willem den Hoed, – zoon van de oprichter van de kliniek Daniël den Hoed – uiteraard voorzien van het symbool van deze actie, een grote, rode hoge hoed (*links, middelste foto*).

100 jaar strijd

Honderd jaar geleden werd in het Rotterdamsch Radio-Therapeutisch Instituut

met als directeur Daniël den Hoed het eerste bestralingstoestel in gebruik genomen: de start van de behandeling van kanker. De artsen en onderzoekers van toen hadden nog geen idee hoe schadelijk de straling voor henzelf was: zij deden hun werk zonder bescherming hetgeen tot ziekte en overlijden leidde. Het huidige baanbrekende onderzoek in de

strijd tegen kanker door het grootste kankercentrum van Nederland – het Erasmus MC Kanker Instituut – levert state-of-the-art behandeling en zorg op. Er wordt op internationaal topniveau onderzoek gedaan dat wordt doorvertaald naar de kliniek. Het onderzoek maakt de weg vrij voor nieuwe, veelbelovende behandelingen en het verbeteren van de kwaliteit van de zorg. De Vlaggenparade heeft graag haar – promotionele – steentje aan dit goede doel bijgedragen. □

Carla Merckens (r)

VRIJWILLIGERSDAG van

YES WE CARE

Als je tussen 17 juni en 1 juli jl. over de Boompjesboulevard in Rotterdam liep, werd je van bovenaf bekeken door 'de helden van Rotterdam'. De op banieren 'afgedrukte' gezichten van vijftig door de organisatie Yes we Care uitverkoren topvrijwilligers werden door deze vijftig topers zelf in de Vlaggenparade gehesen: een voor velen heel emotioneel moment. De Vlaggenparade deed aan dit prachtige project – mede mogelijk gemaakt door de Stichting *De Verre Bergen* – weer heel graag mee.

Iedere vrijwilliger een verhaal

Carla Merckens (zie foto links) was één van die uitverkoren vrijwilligers. Ze zegt: "ook al ben ik 65 jaar, ik kan niet niks doen maar wil me nuttig maken, overal hand- en spandiensten verrichten. Ik heb altijd gewerkt, eerst in een eigen bedrijf en later in loondienst bij o.a. KPN. Ook tijdens mijn pre-pensioen wilde ik niet thuis voor me uit gaan zitten staren: ik kon een boeiende vrijwilligersbaan krijgen als ship host op het s.s. Rotterdam. Gastvrouw dus om de vele duizenden bezoekers van dienst te zijn in een team van in totaal zo'n 200 vrijwilligers die op dit bijzondere schip in shifts hun werk doen. Audiofoons uitdelen, in de vele zalen en aan dek uitleg geven: er moet gewoon van alles lekker geregeld worden."

En waarom het s.s. Rotterdam? "Als kind ging ik iedere zondag met mijn ouders wandelen naar de haven om schepen – o.a. van de Holland Amerika Lijn – te kunnen zien: ik ben met de haven opgegroeid en wat is het dan een voorrecht om op dit vroegere vlaggenschip van de HAL vrijwilligerswerk te mogen doen. En dan ook nog te worden uitverkoren om mijn portret in de Vlaggenparade te mogen hijsen..." Overigens: dat banierportret heeft ook nog 14 dagen op de kade waaraan het s.s. Rotterdam in Katendrecht ligt gewapperd. Hulde voor Carla! Veel van deze vrijwilligers kregen kippenvel bij het – met veel muziek omgeven – hijsen van de prachtige banieren, een evenement dat werd gesteund door o.a. Open Rotterdam, Lopez Shine and Beauty en Artastiek Fotografie. De Vlaggenparade bood een ongekend mooie mogelijkheid dit te realiseren. En de samenwerking met Yes we Care was weer perfect: Yes we Care is een platform waar non-profit organisaties, die zich inzetten op maatschappelijk vlak, zich gratis vóór kunnen stellen aan bedrijven en particulieren. □

“...herinneringen die we liever vergeten waren”

Met de overgave van Japan aan de geallieerden op 15 augustus 1945 (69 jaar geleden) kwam een einde aan de 2e Wereldoorlog. Ook in 2014 bood de Vlaggenparade Rotterdam weer de gelegenheid dit bijzondere feit te herdenken.

Herinneringen

“We staan vandaag stil bij de verschrikkingen in Nederlands-Indië. De mensen die het niet hebben overleefd herdenken we en we leven mee met diegenen die daardoor, hun hele leven lang, zijn getekend. Herdenken maakt herinneringen los, herinneringen aan de verschrikkelijke kampen, aan het onmenselijke werk aan de Birmaspoorlijn, aan de traumatische periode direct na die 15de augustus '45. Herinneringen duiken op onbewaakte ogenblikken op en ze gaan nooit meer weg. Momenten van verschrikking en van kwetsbaarheid. Het zijn herinneringen die we liever vergeten waren”.

Zo begon loco-burgemeester van Rotterdam, Pex Langenberg, zijn toespraak op 15 augustus jl. tussen de vlaggenmasten aan de Boompjes. Weer vormden de honderden vlaggenmasten in de Parade voor een grote groep mensen het decor van een stijlvolle herdenking onder leiding van de Stichting Herdenking 15 augustus 1945, regio

WERELDOORLOG

Rotterdam. Er werd een aantal indringende toespraken gehouden; een sopraan zong prachtige liederen waaronder het Wilhelmus; er werd 2 minuten stilte in acht genomen en natuurlijk werden er vlaggen gehesen: de Vlaggenparade op zijn best.

“Jarenlang was er geen gehoor voor de verschrikkelijke verhalen van mensen die de kampen hebben overleefd, voor de slachtoffers van het oorlogsgeweld aan de andere kant van de wereld. Jarenlang was de buitenwereld doof voor deze verhalen. Maar we merken dat de tijd is veranderd. Jongeren van nu willen vrede en zijn op zoek naar de waarheid. Daarom is het zo belangrijk dat er over de herinneringen van de oorlogsjaren in Nederlands-Indië wordt verteld, wordt geschreven. We weten hoe kwetsbaar de vrede is, hoe weerloos. En die vrede moet met de grootste zorg worden omgeven. Zodat wij niet vergeten. Zodat we de herinnering levend houden”. Aldus een deel van de toespraak van de heer Langenberg. □

*Pex Langenberg,
loco-burgemeester van Rotterdam*

POETRY INTERNATIONAL

op de Vlaggenparade

Van 10 tot en met 14 juni jl. ontmoetten dichters van over de hele wereld elkaar voor de 45ste keer tijdens het Poetry International Festival Rotterdam. Een nieuwe, veelzijdige golf poëzie stroomde met voordrachten, lezingen, interviews en speciale programma's en publicaties via Rotterdam het land binnen. Zoals ieder jaar had het festival veel aandacht voor dwarsverbanden met film, muziek en beeldende kunst. En ook de Vlaggenparade speelde weer een unieke rol met het als openingsact hijsen door de dichters zelf van een groot aantal banieren met in het Nederlands vertaalde dichtregels.

Culturele rijkdom

Poetry directeur Bas Kwakman zei bij het hijsen van de banieren o.a.:

"Hier achter de Vlaggenparade groeide ooit een klein vissersdorp op de aangeslibde klei van een kleine rivier uit tot een metropool en aan de overkant vertrokken duizenden Europeanen naar die andere metropool, New York. In Rotterdam leven meer dan 175 culturen samen. Deze culturen zijn allemaal vertegenwoordigd door de vlaggen die hier op de kade wapperen. Maar meer nog dan met een kade vol vlaggen wordt de culturele rijkdom van deze stad voelbaar en hoorbaar door de talen die hier worden gesproken. Rotterdam is de Babylonische haven voor taal en daardoor een thuishaven voor poëzie. De komende week wordt dat onderstreept met prachtige poëzie in het Vlaams, Noors, Amerikaans, Canadees, Nederlands, Arabisch, Duits, Chinees, Turks, Zuid-Afrikaans, Frans en Algerijns. Alle dichters heet ik vandaag welkom op het festival en nu eerst hier op deze historische plek. Het gaat om een nog vrij recente traditie: op de eerste dag van het Poetry Festival hijsen de festivaldichters die net vanuit alle windstreken zijn binnen gevlogen, hun eigen dichtregels de lucht in. Geen nationale kleuren, geen politieke symbolen maar bijzondere, indringende, verontrustende en meeslepende dichtregels in de kleuren van het festival. Laat het een symbolische start zijn voor een geweldige week vol internationale poëzie in Rotterdam. Dit is een prachtige gelegenheid om het festival mooi aan de stad te verbinden."

De Vlaggenparade onderschrijft deze woorden maar wat graag en is dankbaar voor de fijne jaarlijkse samenwerking met dit wereld-poëziefestival. □

Mosselen aan de Maas

PORT EXHIBITION

Wat zag de Vlaggenparade Rotterdam er eind augustus/begin september 2014 weer extra fleurig uit met 30 banieren, wapperend in de wind te midden van de 'vaste bezetting' aan landenvlaggen.

Vakbeurs voor haven en transport

Na twee succesvolle beursedities van 'Mosselen aan de Maas' heeft beurzenorganisator Exhibitions Rotterdam International besloten de beursnaam te veranderen in 'Port Exhibition Rotterdam'. De derde editie vond begin september plaats in twee grote tentenpaviljoens op de kade bij het s.s. Rotterdam.

"De naam Mosselen aan de Maas is voor buitenstaanders en buitenlanders een nietszeggende naam wat betreft de inhoud van de beurs" zegt Jan de Klerk, bekend Rotterdams beurzenorganisator. "Is het een vakbeurs of een consumentenbeurs? Dat is lastig uit te leggen aan bedrijven. Om de beurs een grotere bekendheid te geven werd besloten tot een naamswijziging naar Port Exhibition Rotterdam: dat dekt de lading beter. Het is immers de exclusieve vakbeurs voor haven, transport en maritieme services". Bij het streven naar grotere bekendheid pasten ook die 30 banieren in de Vlaggenparade: 50.000 automobilisten zagen dagelijks deze wapperende communicatie-uiting. Bij het 'banierhijsen' werd Jan de Klerk (met zonnebril) o.a. bijgestaan door enige hoogst charmante "zeevrouwen" en namens de Vlaggenparade door bestuurslid Ton Dekker (uiterst links op de foto). Jan de Klerk heeft op deze manier heel goed gebruik gemaakt van de grote commerciële mogelijkheden die de Vlaggenparade biedt. Wie volgt? □

Dodenherdenking op 4 mei

Viering van de bevrijding op 5 mei

4 en
5 mei

Koningsdag

De Vlaggenparade heeft altijd een aantal 'vrije' masten beschikbaar teneinde aandacht te besteden aan belangrijke gebeurtenissen in Nederland of in de rest van de wereld. Een vast jaarlijks gebeuren is de viering van Koningsdag, de herdenking op 4 mei en de viering van de bevrijding op 5 mei. Evenals voorgaande jaren wapperden er daarom op Koningsdag een reeks rood-wit-blaue vlaggen met oranje wimpel op de Boompjesboulevard in Rotterdam. En natuurlijk gingen die vlaggen – uiteraard zonder wimpel – op 4 mei halfstok en later die avond werden ze weer in top gehesen voor de viering van 5 mei. Wederom was het een opvallende bijdrage aan de herdenking en de viering van deze traditionele, zo zeer Nederlandse dagen. Toen op 17 juli jl. het fatale Oekraïne-ongeluk gebeurde met het vliegtuig van Malaysian Airlines werd onmiddellijk de Nederlandse vlag in de 'hoge' mast van de Vlaggenparade halfstok gehesen; die heeft daar een week zo gehangen. □

Koningsdag

Recente ontwikkelingen in Oekraïne

Door Wim Schuurman

Majdan

Tijdens de rellen in Kiev tegen het bewind van toenmalig president Janoekovitsj werden er op het Onafhankelijkheidsplein vele vlaggen gevoerd. Een veel gevoerde vlag was een doek van twee evenhoge banen rood en zwart. (Afb. 1.)

Deze blijkt te worden gevoerd door de KUN, Kongres Ukrajinskykh Natsionalistiv ofwel het Oekraïense Nationalistisch Congres. In het politiek spectrum is deze te vinden in de rechtervleugel. We vinden de organisatie ook als OUN, Oekraïense Nationalistische Organisatie. Een zelfde vlag wordt ook gevoerd door de UNA, de Oekraïense Nationale Assemblee.

Ook nam ik een keer dit doek met een rond embleem erin waar. (Afb. 2.)

Het blijkt de vlag van het YNC te zijn, het Nationalistische Jeugd Congres, de jeugdafdeling van de KUN. De tekst in wit is de naam van de YUC en luidt: MOLO-DIZHNIY NACIONALISTICHNIY KONGRIES.

Een andere vlag die ik waarnam was een rood-zwarte met een witte drietand ofwel tryzub over beide banen. (Afb. 3.)

Mogelijk is die gevoerd door leden van de Pravyi Sector. De officiële vlag van de Pravyi Sector is van twee evenhoge banen rood en zwart met over beide van wit in kapitalen de partijnaam met tussen beide woorden een drietand waarvan de middelste tand het uiterlijk van een zwaard heeft en dat iets boven de tekst uitsteekt. (Afb. 4.)

De Pravyi Sector ofwel Rechtse Sector staat politiek gezien zeer rechts. Het is een recente nieuwe groep die begin december 2013 ontstond door het samengaan van verschillende rechtse organisaties. De basis van deze organisatie bestaat uit jongeren, maar

oudere mensen maken ook deel uit van de beweging.

De foto op afbeelding 5 toont rouwende Oekraïners rondom de kist met een door de politie gedode protesteerder. De regering Janoekovitsj was op dat moment nog aan de macht. De vlag is van de UNSO, de Oekraïense Nationale Zelf-Defensie. Deze UNSO is de gewapende vleugel van de UNP, Ukrayinska Narodna Partiya, de Oekraïense Nationale Partij.

Rood-zwarte vlaggen zijn in Oekraïne patriottische of revolutionaire vlaggen. Al in de jaren '30 van de 20ste eeuw werden rood-zwarte vlaggen gevoerd door sommige Oekraïense scouts. Het rood wordt vaak gezien als symbool van vergoten bloed en de strijd voor onafhankelijkheid, terwijl zwart zou staan voor een rijk land en de herinnering aan de helden.

Een andere veel gevoerde vlag in blauw en geel was die van Svoboda ofwel de Vrijheidspartij. (Afb. 6.)

Ook dit is een zeer rechtse politieke partij. Deze werd in 1991 opgericht als Sociaal-Nationalistische Partij van Oekraïne. In 2004 werd de naam gewijzigd in Vseukrajinske objednannja 'Svoboda', 'Al-Oekraïense Unie "Vrijheid'. Svoboda is voorstander van Europese integratie, dit in tegenstelling tot Pravyi Sector.

De Krim

Op schiereiland de Krim ligt de (autonome) republiek van de Krim. De vlag van deze republiek is in de verhoudingen van 1:2 en in de Slavische kleuren donkerblauw, wit en rood in de verhouding van 1:4:1. (Afb. 7.)

In de nasleep van de protesten tegen de regering Janoekovitsj brak de Krimcrisis uit. Op 6 maart 2014 stemde het parlement van de Krim in met een decreet, dat bepaalde dat de autonome Oekraïense Krimrepubliek een deel van de Russische Federatie zou worden. Tien dagen later stemde een grote meerderheid van de stemmers bij een referendum voor die aansluiting. Op 18 maart werd officieel bekend gemaakt dat de Republiek van de Krim zich bij Rusland had aangesloten. In deze weken was de vlag veel in de media te zien.

Volgens de Oekraïense regering en de internationale gemeenschap van staten maakt het schiereiland deel uit van Oekraïne, maar de facto valt het nu onder Russisch bestuur. Tot 19 februari 1954 maakte de Krim achtereenvolgens deel uit van tsaristisch- en sovjet-Rusland. Op die dag werd het overgeheveld naar Oekraïne. In de vorige Russische periode had het de status van een oblast.

Oost-Oekraïne

De Volksrepubliek Donetsk is op 12 mei 2014 door separatistische Russischtaligen eenzijdig officieel uitgeroepen na onlusten in de Oekraïense oblast Donetsk in de nasleep van Euromaidan. Deze separatistische republiek werd alleen erkend door de Volksrepubliek Loegansk ten oosten van Donetsk en door Zuid-Ossetië, een eerder door de Russen bezet Georgisch staatsdeel. De vlag van de Volksrepubliek Donetsk kwam prominent in beeld in de media. Het is een dundoek van drie evenhoge banen zwart, blauw en rood met op het midden een witte dubbelkoppige adelaar met een rood borstschild waarop een aartsengel met (gouden) aureool en gekleed in een wit tuniek met aan zijn linkerarm een wit, goudgerand ovaal schild met een aflopend gouden kruis erop en in zijn rechterhand een blauw zwaard. Boven de adelaarskoppen een witte rijksappel, tussen de poten en over de staart een wit lint met in zwart Donetskaja Rus. (Afb. 9.)

Verder staat in witte cyrillische kapitalen in de zwarte baan DONETSKAJA en in de rode baan RESPUBLIKA. Hierin mist u het begrip volk. De volledige naam van de Russischtalige

1. Vlag KUN/OUN/UNA

4. Vlag Pravyi Sector

2. Vlag YNC

3. Variant Pravyi Sector

5. Vlag UNSO

6. Vlag Svoboda

7. Vlag Krimrepubliek

8. Links Krimrepubliek, rechts nationale vlag Rusland

9. Vlag Volksrepubliek Donetsk

10. Vlag Donetsk-Krivoy Rog sovjet-republiek

11. Vlag volksrepubliek Loegansk

bestuurseenheid luidt: Donetskaja narodnaja respoeblika. De groep die actief gewerkt heeft aan het uitroepen van deze afscheidingsrepubliek is de in 2005 opgerichte organisatie Donetskaja Respoeblika, welke sinds 2007 in Oekraïne verboden was. De volksrepubliek heeft een 'grondwet' waarin bepaald is dat de Russisch-orthodoxe Kerk van het Patriarchaat van Moskou de officiële religie is. De separatisten en terroristen beschouwen Oekraïens-orthodoxen, Oekraïens-Griekskatholieken, Protestanten en Rooms-katholieken als anti-Russisch en zien hen als obstakel op de weg naar vereniging met Rusland.

De vlag heeft kleuren die in de Russische nationale vlag in dezelfde volgorde staan, met dien verstande dat de witte baan door een zwarte is vervangen. Van deze vlag bestaat ook een variant met een blauw borstschild. De aartsengel is al bekend van een vlag voor het Hetmanaat (1775)

De driekleur zwart–blauw–rood is eerder in dat gebied gevoerd en wel in de nasleep van WO I in 1918.

Op 12 februari 1918 werd eenzijdig de Donetsk-Krivoy Rog sovjet-republiek uitgeroepen en ook toen wilde men zich afscheiden van Oekraïne. In het begin was de hoofdstad Charkov, later Loegansk. Deze republiek werd op het tweede Al Oekraïens Congres van Sovjets op 20 maart 1918 afgedankt toen de onafhankelijkheid van Sovjet-Oekraïne bekend werd gemaakt.

Parallel aan de Donetsk volksrepubliek werd op 27 april 2014 eenzijdig de Volksrepubliek Loegansk uitgeroepen. Op 12 mei werd de onafhankelijkheid verklaard. En op 24 mei kwam men met de leiding van de Donetsk volksrepubliek een confederatie overeen bekend als Novorossiya, Nieuw-Rusland. De vlag van de Volksrepubliek Loegansk is een dundoek van drie evenhoge banen lichtblauw, blauw, rood met op het midden van goud een dubbelkoppige adelaar met drie kronen houdend in zijn klauwen een rijksappel en scepter met op de borst een borstschild van goud met een zwarte, van wit gevoegde hoogoven met rode vlammen en vergezeld aan beide zijden van een zwarte hamer, het schild gedekt door een stedenkroon van zilver en omhangen met een rood lint dat ter weerszijden is opgehangen om de bruine steel van een zilveren houweel. Op de lichtblauwe baan staat in witte cyrillische kapitalen LOEGANSKAJA en in de rode baan RESPUBLIKA. Afb. II. □

Bronnen

- <https://flagspot.net/flags/ua%7D.html#pat>
- <https://flagspot.net/flags/ua%7D.html#cun>
- de Stentor, maandag 3 maart 2014, pag.2
- e-mails van Andriy Grechylo, president van de Ukrainian Heraldry Society, van 2 maart 2014 en 5 maart 2014 aan auteur.
- http://nl.wikipedia.org/wiki/Svoboda_%28partij%29
- <http://springtimeofnations.blogspot.nl/2014/01/lines-for-partition-of-ukraine-coming.html>

- http://en.wikipedia.org/wiki/Ukrainian_Insurgent_Army
- http://en.wikipedia.org/wiki/Donetsk%E2%80%93Krivoy_Rog_Soviet_Republic
- http://nl.wikipedia.org/wiki/Tijdlijn_van_de_Oekra%C3%AFnecrisis_April
- http://nl.wikipedia.org/wiki/Volksrepubliek_Donetsk
- http://en.wikipedia.org/wiki/Donetsk_People%27s_Republic
- http://en.wikipedia.org/wiki/Donetsk%E2%80%93Krivoy_Rog_Soviet_Republic
- http://en.wikipedia.org/wiki/Lugansk_People%27s_Republic
- http://nl.wikipedia.org/wiki/Volksrepubliek_Loegansk#mediaviewer/Bestand:Flag_of_the_Lugansk_People%27s_Republic.svg

Vlagvoering aan boord van koopvaardij schepen

Door Eduard R. Baaij

Zeelieden communiceren al van oudsher met elkaar en met de wal door middel van eenvoudige visuele en auditieve hulpmiddelen.

Afstand speelt hierbij natuurlijk een cruciale rol. Zolang het schip binnen zicht- of hoorafstand blijft van de wal of van andere schepen, is berichtenwisseling mogelijk door middel van vlaggen, kanonschoten, vuurpijlen, lichten of vuren, fluit- en trompetsignalen, of gewoon roepen. Reeds in de 17de-eeuw verschenen – meestal handgeschreven – boekjes met ‘Zeynen voor dagh en nagt’. Naderde een groep schepen, bijvoorbeeld een VOC-retourvloot, bij nacht een kust of een ondiepte, dan diende het schip dat de kust het eerst in de peiling had de overige schepen te waarschuwen door “soo veel vuuren als hy heeft in syn besaans want te hysen en een schoot (kanonschot) te schieten”. Een bevelhebber maakte aan zijn vloot bekend dat het ten anker moest gaan door achterop het vlaggeschip een grote dubbele rood-wit-blauwe vlag te hijsen. ‘s-Nachts of bij mist, als de vlaggen door de andere schepen niet gezien konden worden, gaf hij opdracht twee vuren in het bezaanswant te hijsen en twee kanonschoten te lossen. De Franse admiraal José-Paul Verne beschrijft in zijn *Le Salut à la Mer* de verschillende seinen die bij de Franse marine in de 18de-eeuw in gebruik waren. Zeilen werden in verschillende standen gezet, wimpels werden in een bepaalde volgorde gehesen en bij ceremoniële begroetingen tussen Franse oorlogsschepen stond het aantal af te vuren kanonschoten nauwkeurig vast. Veel grote vlaggen in de masten maakten bovendien veel indruk bij zowel vriend als vijand.

Met behulp van vlaggen, vuren en

kanonschoten kan dus van alles duidelijk worden gemaakt.

Praten met vlaggen

Vlaggen aan boord van schepen vertellen ons van alles over wat er met een schip op een bepaald moment aan de hand is. Het laat zien welke nationaliteit het schip heeft, welke rederij de eigenaar is, of het een loods aan boord heeft, of het op vertrek ligt, brandstof ligt te laden, enzovoorts. Vlagprotocol is sterk afhankelijk van scheepstypen. Het aantal, de grootte en de plaats van masten op schepen is hierbij bepalend. Hoewel de plaats van hijsen aan boord kan verschillen, worden vlaggen altijd op een zodanige plaats gehesen dat ze maximaal zichtbaar zijn.

De soorten vlaggen en de plaats aan boord vanwaar ze gewoonlijk worden gevoerd:

- Eigen nationale vlag of natievlag – achterstevan of top achtermast
- Geus – klein mastje op de boeg
- Beleefdheidsvlag (nationale vlag gastland) – voormast (SB)
- Kapiteinsvlag – achtermast (grote mast)
- Eigenaarsvlag (rederijvlag) – achtermast (grote mast)

- Seinvlaggen – kleine (sein)mast op het schavotje (seindek)
- Wimpels

Alle vlaggen worden gevoerd van zonsopgang tot zonsondergang, waarbij het tijdstip van hijsen en strijken wordt aangepast aan dat van eventueel aanwezige oorlogsschepen in de haven waar het schip gemeerd ligt, dan wel in binnen- of territoriale wateren waar het schip vaart of ten anker ligt.

Normaal wordt de natievlag gevoerd vanaf het achterschip, maar op zee mag de natievlag ook aan een gaffeltje, ofwel een kleine vlaggestok, in de top van de achtermast worden gehesen. Dat laatste is een overblijfsel uit de zeiltijd en dient om de zichtbaarheid van de vlag op zee te vergroten.

De eigen natievlag is de belangrijkste vlag aan boord en dus per definitie groter dan elke andere vlag die aan boord wordt gevoerd.

Een gezagvoerder bij de Nederlandse koopvaardij die beëdigd is als reserve officier bij de Koninklijke Marine heeft het recht een natievlag te voeren met een gekroond anker in het midden. Zo'n vlag moet door de rechthebbende gezagvoerder privé worden aangeschaft en vervolgens moet hij de moeite nemen om zijn vlag, meestal 3-kleeds, i.e. een doek van 225cm x 150cm, in zijn bagage mee naar boord te nemen. De kapitein van het m.s. Nedlloyd Bahrain stond er dus op dat in de havens zijn privé vlag van de achterstevan waaide!

Het vlagprotocol schrijft voor

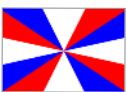
Een reserveofficier bij de Koninklijke Marine heeft als gezagvoerder bij de Nederlandse koopvaardij het recht een natievlag te voeren met een gekroond anker in het midden.

m.s. Nedlloyd Bahrain (Nedlloyd Lijnen BV)

dat als een koopvaardijsschip en een oorlogsschip elkaar passeren, aan boord van het koopvaardijsschip het eerst de natievlag neergelaten wordt, waarna het oorlogsschip de natievlag neerhaalt. Het oorlogsschip hijst dan de natievlag weer het eerst waarna het koopvaardijsschip volgt.

De enkele geus oftewel 'Het Geusje' wordt gevoerd vanaf een klein mastje op het voorste puntje van de boeg. De naam Geus is terug te voeren naar de 80-jarige oorlog. Tijdens deze oorlog noemde men de vlag die aan de boegspriet van de oorlogsschepen hing de Geus (of Prinsengeus). Deze vlag zou voor het eerst gezien zijn tijdens de inname van Den Briel in 1572. Voor het geusje wordt op koopvaardijsschepen een verkleinde uitvoering van de nationale vlag gebruikt. Bij de pleziervaart ziet men ook

Dubbele geus

wel een provincievlag of een gemeentevlag. De geus zoals in gebruik bij de Koninklijke Marine wordt een dubbele geus genoemd. Deze wordt gevoerd als een marineschip tijdens zon- en feestdagen voor anker of aan de kade ligt, als er een buiten-

lands marineschip in de haven ligt of als een Nederlands marineschip in een buitenlandse haven ligt.

Varende binnen de territoriale wateren van een vreemd land of gemeerd in een buitenlandse haven wordt aan stuurboordskant van de voormast, of vanaf de seinmast op het dek boven de brug, een verkleinde uitvoering van de natievlag van het gastland gehesen. Deze beleefdheidsvlag is meestal 1-kleeds, i.e. een doek van 112cm x 75cm. Het voeren van de natievlag van het gastland is een beleefdheidsgebaar, maar deze vlag staat in rangorde lager dan de eigen natievlag en is dus kleiner.

In de negentiende eeuw ten tijde van de grote vierkantgetuigde zeilschepen werd in top van de grote mast een wimpel gehesen met de naam van het schip. De rederijvlag hing dan in de voormast en vanaf de achtermast werd een vlag gevoerd van de thuishaven en soms een kapiteinswimpel. Het was niet ongevoerd dat de echtgenote van de kapitein diens initialen zelf in de kapiteinswimpel had geborduurd. De plaats van de vlaggen was niet dwingend voorgeschreven en kon variëren naarmate het schip twee, drie of vier masten had. Tegenwoordig wordt de rederijvlag standaard in de achtermast gehesen of in de mast op het topdek. De rederijvlag mag hoger hangen dan de natievlag.

Koopvaardijsschepen van 500 ton of meer moeten een volledig stel seinvlaggen aan boord hebben bestaande uit tweemaal de letters A en B en eenmaal de overige letters, alsmede de wimpels voor de cijfers 0 t/m 9, drie ver-

vangwimpels en een onderscheidingswimpel. Seinvlaggen worden op de brug of in de kaartenkamer opgerold bewaard in een zogenoemde vlaggenkast met voor iedere seinvlag een apart vakje.

Enkele veel gebruikte seinvlaggen zijn:
 B= Gevaarlijke lading: ik heb ontbrandbare lading (zoals brandstoffen en explosieven) aan boord, dan wel ik ben gevaarlijke lading aan het laden en/of lossen.
 H= Loodsvlag: Ik heb een loods aan boord.
 Q= Quarantainevlag: Mijn schip is gezond en ik verzoek 'free pratique'.
 P= Vertrekvlag ('Blue Peter'): Mijn schip gaat binnen twee uur vertrekken.

	A There is a person down-helm and clear of danger		K I wish to communicate with you		U You are running into danger		1
	B I am taking in, discharging or storing dangerous goods		L You should stop your vessel immediately		V I require assistance		2
	C No distress		M My vessel is engaged and making no way		W I require medical assistance		3
	D Keep clear of me, I am manoeuvring with difficulty		N No (required)		X Ship carrying out special work and subject to my signals		4
	E I am altering my course to starboard		O Men overboard		Y I am dragging my anchor		5
	F I am disabled, communicate with me		P I intend to proceed to sea 2. My vessel has come fast		Z I require a tug 2. I am loading, unloading		6
	G I require a pilot		Q My vessel is healthy and I request free pratique		7 Carry and answer signals		7
	H Hoist a pilot on board		R The way is off my ship; you may feel your way past		8 First substitute		8
	I I am altering my course to port		S I am operating reverse propulsion		9 Second substitute		9
	J I am on fire and have danger ous cargo, keep well clear		T Keep clear of me, I am engaged in pair trawling		0 Third substitute © 2006/06 Sea & Sky		0

De internationale seinvlaggen en hun betekenissen

Een bijzonder rijtje seinvlaggen is het naamsein. Elk schip krijgt een naamsein toegewezen bestaande uit vier letters en de naamseinen van schepen onder Nederlandse vlag beginnen met een P. In een speciale lijst van naamseinen kan de bijbehorende scheepsnaam worden opgezocht. Ook bij het radioverkeer tussen schepen en walstations en tussen schepen onderling wordt van deze naamseinen of roepletters gebruik gemaakt. Het naamsein van het m.s. Johan van Oldenbarnevelt, een passagiersschip van de voormalige Stoomvaart Maatschappij 'Nederland', was PFEB. Het scheelt natuurlijk aanzienlijk in seinen of je de roepletters gebruikt of de gehele scheepsnaam.

Aan de vlaggen herkent men het schip

De vlaggen op dit stoomschip verstrekken alle belangrijke informatie die men over het schip moet weten. Dit is vooral belangrijk voor seinposten die gepasseerd worden, scheepsagenturen, loodsen en kadefunctionarissen, kortom iedereen die een zakelijk belang bij het schip heeft.

De vlaggen in het voorbeeld vertellen ons het volgende:

Het betreft een Nederlands schip varende in Belgische wateren, eigendom van de Rotterdamse rederij N.V. Van Nievelt, Goudriaan & Co., met de naam s.s. Alnilam. Dat laatste kunnen we zien aan de vier onder elkaar hangende seinvlaggen die met de letters PEOD het naamsein van het schip vormen. Het schip heeft een

loods aan boord, te zien aan de seinvlag H, en verzoekt met de Q-vlag om een verklaring van gezondheid (free pratique). De scheepsagent, de douane, de loodsdienst, de havengezondheidsdienst en de bootwerkers die het schip komen laden & lossen weten nu precies wat ze van het schip moeten weten.

Voorbeelden van rederijvlaggen:

Van Nievelt, Goudriaan & Co.

Koninklijke Hollandsche Lloyd

Rotterdamsche Lloyd

Vlaggen op vergane Hollandsch Glorie

m.s. Oranje Nassau van de Koninklijke Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij (KNSM)

Van voor- naar achterschip:

- – geus
- – natievlag van het gastland (in dit geval de vlag van de Bermuda's)
- – seinvlag H: 'Ik heb een loods aan boord'
- – rederijvlag van de K.N.S.M.
- – Nederlandse natievlag

s.s. Blijdendijk van de Holland-Amerika Lijn (HAL/NASM)

Van voor- naar achterschip:

- – geus
- – naamsein van het schip: PDEC
- – seinvlag G: 'Ik heb een loods nodig'
- – rederijvlag van de N.A.S.M. (Nederlandsch-Amerikaansche Stoomvaart Maatschappij)
- – Nederlandse natievlag

Omdat het schip in eigen wateren vaart, namelijk de aanloop naar de Nieuwe Waterweg, is geen beleefdheidsvlag nodig omdat de nationale vlag in dit geval volstaat.

Een paar bijzondere verrichtingen met vlaggen

Pavoiseren

Pavoiseren is een oud gebruik op schepen. Bij speciale gelegenheden worden op een bepaalde manier seinvlaggen gehesen. Pavoiseren gebeurt alleen als het schip in de haven ligt. Zodra het schip gaat varen worden de vlaggen neergehaald. Nationaliteitsvlaggen en vlaggen die daar sterk op lijken mogen niet worden gebruikt voor pavoiseren.

Bij de Koninklijke Marine kunnen ze er ook wat van. Is het pavoiseren, zijn de seinvlaggen in de was geweest en hangen ze te drogen, of is het een heel lang bericht...?

Navita salutat!

Als een koopvaardijship de Elbe opvaart richting Hamburg en bij Schulau het Willkomm-höft passeert, wordt aldaar ter verwelcoming van het schip de natievlag van het thuisland van het schip gehesen en het volkslied van het thuisland gespeeld. Bij het passeren van het Willkomm-höft wordt ter verwelcoming van Nederlandse schepen dus de Nederlandse vlag gehesen en klinkt het Wilhelmus door grote luidsprekers op de steiger. Het is een gewaardeerde folklore waarbij de gezagvoerder of de

Russische bark
Sedov gepavoiseerd
tijdens Sail
Amsterdam 2010

Hr. Ms. Vliegdekschip
Karel Doorman gepavoiseerd

m.s. Statendam van de Holland-Amerika Lijn (HAL/NASM)

Bij gebrek aan voldoende mastruimte op passagiersschepen worden bijna alle vlaggen vanaf de seinmast op het seindek gevoerd.

Van voor- naar achterschip:

– geus

– natievlag van het gastland, in dit geval de Verenigde Staten van Amerika

– rederijvlag N.A.S.M. (Nederlandsch-Amerikaansche Stoomvaart Maatschappij)

– seinvlag H: 'Ik heb een loods aan boord'

– Nederlandse natievlag

Willkomm-höft bij Schulau aan de Elbe

stuurman van de wacht van het passerende schip altijd even de scheepshoorn laat klinken ter begroeting.

Vlaggen: het oudste vocabulaire op zee

Met vlaggen aan boord van schepen, zowel bij de koopvaardij als bij de marine, vertellen zeelieden aan een ieder die het maar zien wil of zien moet op welk schip ze varen, wat er met dat schip aan de hand is, wat hun intenties zijn en wat ze nodig hebben. Ze begroeten elkaar met vlaggen of openen er vijandelijkheden mee. Veel langer dan welke vorm van communicatie dan ook maken vlaggen deel uit van het vocabulaire van de zeeman. Het is zeker de kleurrijkste manier van communiceren! □

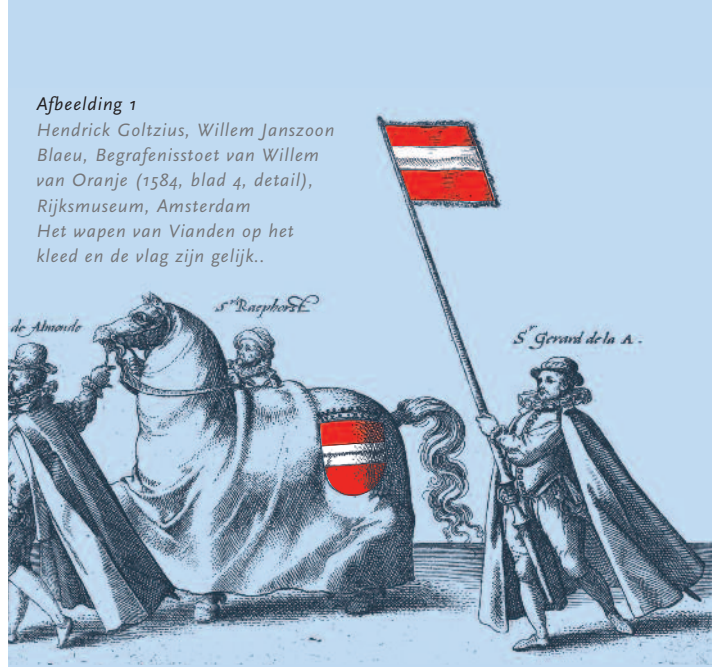
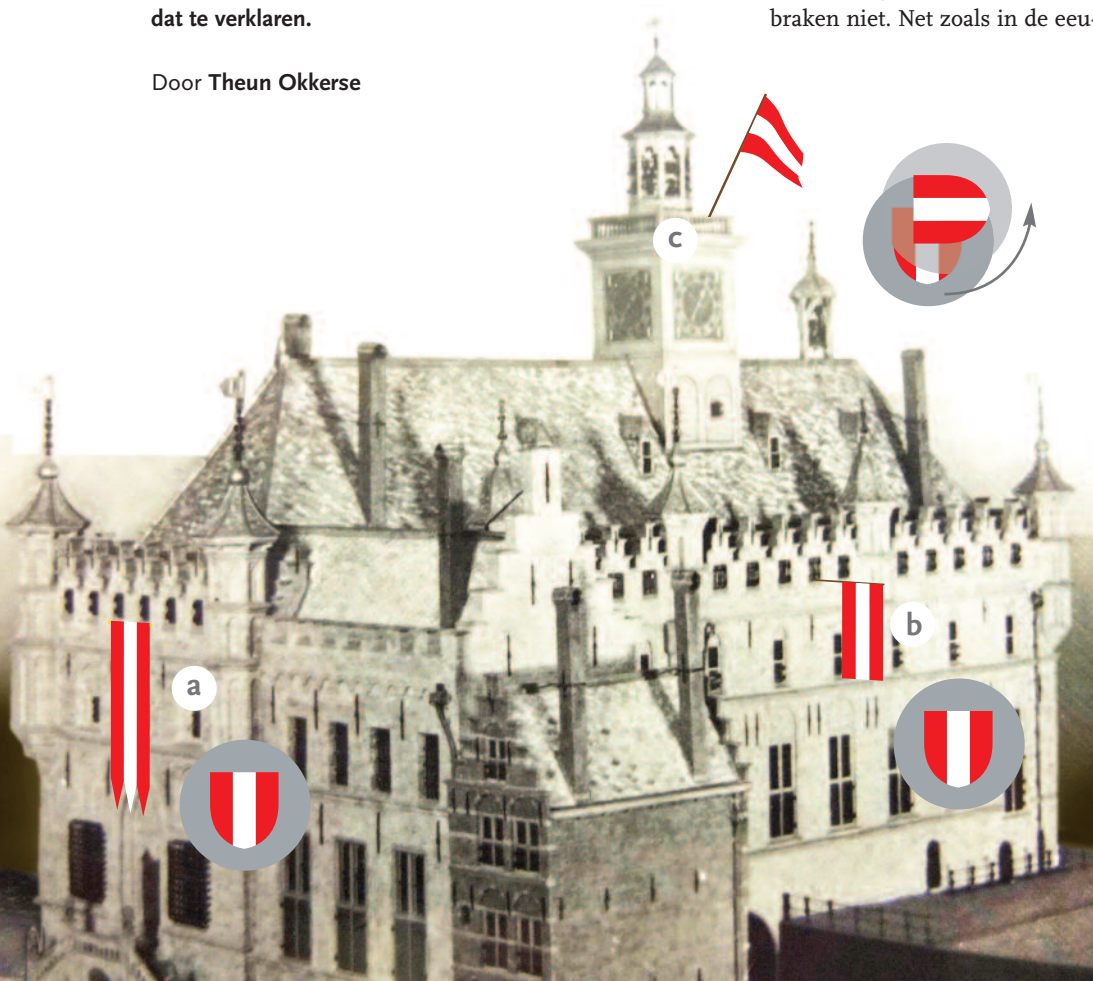

Adellijk en burgerlijk vlaggen

Of waarom kantelt het beeld?

Veel Hollandse steden voeren wapens met een paal (een staande strook), – Dordrecht, Rotterdam, Delft, Den Briel, Amsterdam om er maar een paar te noemen –, maar een vlag waarop de strook in de lengte loopt. Van staand naar liggend. Dat is op z'n minst opmerkelijk te noemen. Wat kan de reden zijn dat een wapenbeeld gekanteld op een vlag te zien is? Hier doe ik een poging om dat te verklaren.

Door Theun Okkerse

Afbeelding 1
Hendrick Goltzius, Willem Janszoon Blaeu, Begrafenisstoet van Willem van Oranje (1584, blad 4, detail), Rijksmuseum, Amsterdam
Het wapen van Vianden op het kleed en de vlag zijn gelijk.

In de begrafenisstoet van Willem van Oranje [afb.1] droegen hoogwaardigheidsbekleders allerlei symbolen mee die de positie van de overledene onderstreepden. De vaandels van de bezittingen van de prins ontbraken niet. Net zoals in de eeu-

wen ervoor zien we een vaandel dat het zelfde beeld laat zien als het wapen dat op het slagveld duidelijk is te herkennen; een balk (liggende baan) op het wapen is een liggende baan op de banier. Het wapen op het paardenkleed is dat van het graafschap Vianden in Luxemburg waar een slot van de Nassaus staat. De huidige plaats Vianden gebruikt deze vlag als de gemeentevlag. (Ik laat deze vlag zien omdat die gelijk is aan die van de stad Dordrecht.) Dat wapen en vlag overeenkomen was vrij algemeen gebruikelijk; ook de rijksadelaar van het Heilige Roomse Rijk* van Karel V werd altijd zó gepresenteerd dat het beeld rechtop stond. Op het karveel op de rede van Zierikzee [afb.2] staat de vlag samen met zijn persoonlijke banier op de achterplecht. Het op deze wijze presenteren van een wapenbeeld op een vaandel vereist het rechtop zetten van de vlaggenstok.

Hoe vlaggen gewone stervelingen? Op het paneel 'de Vlaamse kermis' van Hans Bol [afb.3] zien we een uit het bovenraam gestoken stok bij een herberg. Een wimpel met een patroonheilige er op afgebeeld, als een wapperend uithangbord. Het

Afbeelding 5
Evolutie van banier naar vlag, van staand naar liggende banen.

*) Zie Vlag 9, p. 16, dr Willem van Ham 'Vlaggen op schepen bij Zierikzee'.

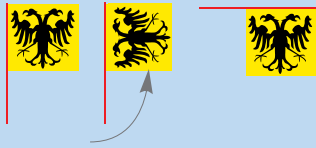

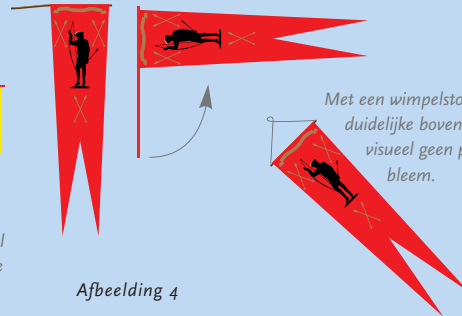
Afbeelding 2
Onbekende meester, vroeg 16de eeuw, Gezicht op de rede van Zierikzee (details), Stadhuismuseum Zierikzee

Afbeelding 3
Hans Bol, 1534-1593 Vlaamse kermis (detail), Olieverf op paneel, Rockoxhuis Antwerpen

Het kantelen van deze vlaggen is een visueel probleem... tenzij de afbeelding ten opzichte van de stok ook weer gekanteld wordt.

Afbeelding 4

Met een wimpelstok. Een duidelijke bovenkant, visueel geen probleem.

zelfde zien we op het karveel: de bevestiging is bepalend voor het beeld en bedoeld om verticaal bekeken te worden. (Een kleinere versie zou zo in een kerkelijke processie aan een stok megedragen kunnen worden.) In beide gevallen lijkt het van belang te zijn dat de vaan wordt gepresenteerd zoals die bedoeld is, dus aan een horizontale stok of wimpelstokje. [afb. 4]

Vandaar dat het eigenaardig is dat een aantal steden vlaggen voeren die afwijken van de zojuist geschetste condities, namelijk dat de wijze van bevestigen dicteert hoe een banier, vlag of wimpel getoond wordt**. Er ontstaat een – onbedoeld – ander beeld. Van staand naar liggend.

Op de maquettefoto van het middeleeuwse stadhuis van Dordrecht [afb.5, (hier in spiegelbeeld)], dat ik als decor gebruik, laat ik zien hoe ik denk dat de kanteling van het wapenbeeld in z'n werk is gegaan. Uit Dordtse stadsrekeningen is bekend dat er al in de 2de helft van de 13de eeuw rode en witte stof werd gekocht voor banieren. Het beeld ervan kwam overeen met dat van het stadswapen (a). Een variatie was een vlag die –

zoals bij de herberg – uit een raam gestoken werd (b). Dat zo'n vlaggenmast vervolgens op een toren (of op schepen) kon belanden (c) is aannemelijk.

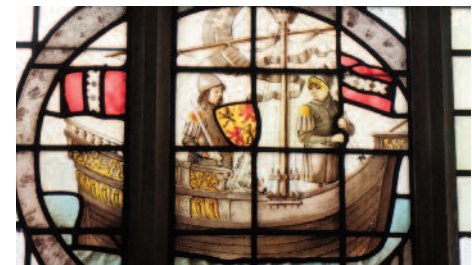
De vraag blijft hoe het komt dat men minder aan het wapenbeeld hechtte dan de adel dat deed. Was het zo dat er een gepaste afstand tot deze elite werd bewaard? Of omdat het niet een persoonlijk symbool betrof en de kleuren belangrijk werden gevonden?

Een esthetische reden kan er ook zijn; een banenvlag wappert – naar mijn mening – nu eenmaal mooier en eleganter dan een dwarsgestreepte. Ook kan een reden zijn dat het om een abstract beeld gaat (er staan geen herkenbare figuren op zoals een adelaar), zodat het zonder bezwaar gekanteld kon worden.

Het Amsterdamse raam [afb. 6] geeft aan dat het niet een uitgemakte zaak was; een paar eeuwen later wel; de liggende banen hebben gewonnen.

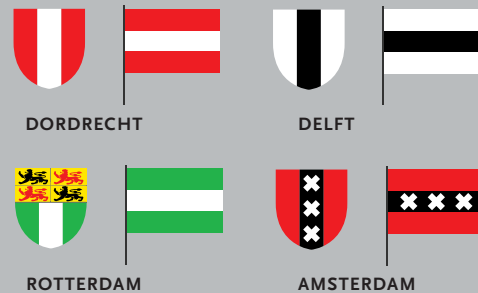
De wijze van ophangen aan stok of wimpelstok bepaalt hoe een vlag normaal gesproken opgesteld dient te worden. Maar het kantelen lijkt een Hollands fenomeen. □

***)
Zie Vlag 12, p. 26, Theun Okkerse 'Met de Franse slag'.

Afbeelding 6
In de Oude Kerk in Amsterdam is een oud gebrandschilderd raam met twee vlagversies van Amsterdamse vlaggen. Schijnbaar was het geen uitgemakte zaak hoe het wapenbeeld in een vlag vertaald moest worden. (Let op de wimpel: drie Andreaskruizen staan op de wijze zoals bij Bol de patroonheilige staat afgebeeld.)

Gekantelde wapenbeelden

Nog steeds wordt er in Nederlandse binnensteden gevlagd met uit de ramen gestoken vlaggenstokken. De betekenis van het rood-wit-blauw verandert er niet door. Hier lijkt dus het zelfde mechanisme van kracht te zijn als bij de stadsvlaggen. Hier de intocht van Willem I in Amsterdam, 2 december 1813.

Incident rond Morgenstervlag op Veteranendag 2014

Het Comité Nederlandse Veteranendag heeft dit jaar bepaald dat in tegenstelling tot voorgaande jaren de vlag van de West-Papoea's – de Morgenster, in de Nederlandse kleuren rood, wit en blauw – dit jaar niet door de veteranen mocht worden megedragen in het defilé waarbij de koning aanwezig zou zijn. "Wij vinden dat het defilé geen podium is voor politiek geladen uitingen", zei hun woordvoerder.

Door Wim Schuurman

Desalniettemin was het dundoek toch veel te zien op het Malieveld in Den Haag. Veteranen hadden namelijk toeschouwers via sociale media opgeroepen de Morgenstervlag mee te brengen. Mensen liepen met de vlag of hadden ballonnen met de vlag erop afgebeeld om op die manier erkenning te vragen voor het volk van West-Papoea, het voormalige Nederlands Nieuw-Guinea.

Een zoon van een Nieuw-Guineaveteraan uit Zwolle, Iskander Bwefar, toonde tijdens het defilé op de Kneuterdijk een vlag van West-Papoea. Hij werd vervolgens door agenten

tegen de grond gewerkt waarna een agent de vlag in Bwefars mond propte. De secretaris van de Vereniging Nederlands Nieuw Guinea Militairen (VVNGM) Cor

Drost vindt het optreden van de Haagse politie 'ongepast'.

'Ik heb begrepen dat de Indonesische ambassade moeilijk deed', zegt de VVNGM-secretaris teleurgesteld. Drost is verbaasd dat uitgerekend Bwefar, die in het zicht van de koning stond, is gearresteerd. 'Elders langs de route stonden ook mensen met Morgenstervlaggen.'

Het staat volgens Bwefar buiten kijf dat hij is gearresteerd omdat de koning hem kon zien. Dat hij over het hek wilde klimmen, zoals de politie aanvoerde, is volgens hem onzin. Bwefar werd overgebracht naar politiebureau Overbosch. In het politiebusje vertelde een van de agenten dat hij was aangehouden voor ordeverstoring. 'Maar ik heb helemaal niet staan schreeuwen of zo, ik heb alleen de vlag omhoog gehouden', aldus Iskander Bwefar.

De politie reageerde als volgt op bovenstaande:

'Politiefunctionarissen merkten tijdens het defilé op dat de heer Bwefar, die zich onder het publiek bevond, trachtte over de afzetting heen te klimmen. De heer Bwefar is, anders dan hij stelt in de media, dus niet aangehouden voor het voeren van de Papoea-vlag, maar voor het klimmen over een hekwerk. Dat is hem direct na zijn aanhouding uitgelegd. Het voeren van deze vlag in de openbare ruimte is overigens strafrechtelijk ook niet verboden en valt onder de vrijheid van meningsuiting', aldus de politie in een verklaring.

Oud-militairen spraken schande over het hardhandige optreden van de Haagse politie

tegen een Papoea-demonstrant. 'Absurd' en 'totaal afkeurenswaardig', zeiden boze veteranen.

De politie had geen instructies om mensen die met de Morgenstervlag zwaaiden aan te houden. De organisatie wilde weliswaar dat de vlag van West-Papoea niet werd meegevoerd tijdens het defilé, maar agenten hoefden niet op te treden, blijkt uit antwoorden van burgemeester Van Aartsen op vragen van de Groep de Mos. De burgemeester stelde dat Bwefar over een hek klom en zich vervolgens verzette.

'Ik heb hem nog geen vijf seconden omhoog kunnen houden of ik werd vanachter besprongen. Agenten in burger werkten me op de grond. Ik legde nog uit: ik ben hier omdat mijn vader heeft meegevochten met de Nederlanders in West-Papoea. Wat doen jullie? Wat is dit voor een democratie? Maar een van de agenten stopte gewoon de vlag in mijn mond!'

Het blijft verboden om tijdens het defilé op Veteranendag de Morgenster mee te dragen, zo heeft minister van Defensie Hennis-Plasschaert vrijdag 8 augustus 2014 geantwoord op Kamervragen. Tijdens het defilé mogen alleen officiële regimentsvlaggen worden toegestaan. Dit versterkt het formele karakter van dit defilé. Buiten het defilé om is het de veteranen toegestaan de Morgenster en andere uitingen wel te dragen. □

Bronnen

- Dagblad De Stentor van 1 juli 2014: Blauwe plekken voor de vlag
- www.omroepwest.nl/nieuws/28-06-2014/papoeas-morgenstervlag-alom-aanwezig-op-veteranendag
- www.omroepwest.nl/nieuws/29-06-2014/zoon-van-west-papoease-strijder-opgepakt-op-veteranendag
- <http://www.omroepwest.nl/nieuws/30-06-2014/veteranen-spreken-schande-van-geweld-tegen-papoea-demonstrant>
- <http://www.omroepwest.nl/nieuws/08-07-2014/politie-mocht-niet-optreden-tegen-vlag>
- <http://www.nu.nl/politiek/3847690/papoea-vlag-blijft-verboden-tijdens-defile.html>

Een tweekleurige leeuw voor Neder-Betuwe

Gelukkig – in elk geval voor ons vlaggenkundigen – gebeurt het nog wel eens dat een nieuwgevormde gemeente na jarenlang een logovlag te hebben gebruikt toch overgaat tot het aannemen van een officiële gemeentevlag. Onlangs was dit het geval voor de gemeente Neder-Betuwe in Gelderland, die op 1 januari 2002 is ontstaan uit het samengaan van Dodewaard, Echteld en Kesteren. Ver daarvoor, in 1923, was de gemeente IJzendoorn in Echteld opgegaan. Het ontwerp van de vlag heeft zijn oorsprong in het gemeentewapen, dat hier dan ook eerst in beschouwing wordt genomen.

Door Marcel van Westerhoven

Wapen

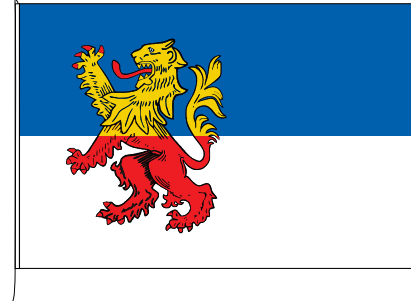
Van 1 januari 2002 tot 1 april 2003 droeg de nieuwe gemeente de naam Kesteren. Bij Koninklijk Besluit van 6 mei 2002, nr. 01.005932, werd aan deze nieuwe gemeente het volgende wapen verleend: *Gevierendeeld; I in azuur, bezaaid met blokjes van goud, een omgewende leeuw van hetzelfde, getongd en genageld van keel; II in zilver, bezaaid met blokjes van azuur, een leeuw van keel, gekroond van goud; III in goud een half naar links gewende wolfskop en –hals van keel; IV in azuur een dubbelnap van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Op 1 april 2003 veranderde de gemeente haar naam in Neder-Betuwe. Bij een naamsverandering vervalt een gemeentewapen formeel. Pas op 2 april 2012 is dit bij Koninklijk Besluit nr. 12.000082 via een bevestiging van het in 2002 aan Kesteren verleende wapen voor de gemeente Neder-Betuwe rechtgetrokken.

Het nieuwe wapen is samengesteld uit de belangrijkste onderdelen van de vervallen gemeentewapens. In het eerste kwartier staat de Gelderse leeuw, in de oudere vorm zoals die in het vrijkwartier van het wapen van Dodewaard voorkwam: met blokjes, zonder kroon en met enkele staart. In het

wapen van Kesteren kwam de Gelderse leeuw ook voor, maar dan in de latere gekroonde dubbelstaartige vorm zonder blokjes. Deze dorpen hoorden vanouds tot het graafschap en later het hertogdom Gelre. Als tegenhanger staat in het tweede kwartier ook een leeuw met blokjes, maar dan in andere kleuren. Dit is het wapen van het geslacht van Wijhe, dat eeuwenlang in De Wijenburg bij Echteld zetelde. De onderhelft van het wapen wordt ingenomen door twee symbolen uit het oude wapen van Kesteren, de wolfskop voor de hoge heerlijkheid Wolfswaard en de dubbelnap voor de

Schenk Hof, waaraan het schenkambt van Gelre was verbonden.

Het gemeentewapen is tenslotte voorzien van de gebruikelijke driebladige gemeentekroon. (1)

Vlag

Op 18 september 2014 besloot de gemeenteraad in te stemmen met het voorstel van het college tot het aannemen van een gemeentevlag. In het bijbehorende besluit wordt deze vlag als volgt beschreven:

Twee horizontale banen van blauw en wit. Over de twee banen een klimmende leeuw, gedeeld van boven geel en van onderen rood. De nagels en tong van de bovenste helft in rood, de nagels van de onderste helft eveneens in rood.

Zoals gebruikelijk in Nederland staat de

De vlag werd op 18 september 2014 voor het eerst gehesen door de ontwerper van de vlag Folkert Schuurman (links) en leerlingen van de achttien scholen uit de gemeente.

leeuw op de scheiding van broeking en vlucht.

Ontwerper van de vlag is Folkert Schuurman van de Historische Kring Kesteren e.o. Hij baseerde de vier kleuren in de vlag op die van het gemeentewapen. Daaruit nam hij de vooraanstaande twee leeuwen en maakte daar één in tweeën gedeelde leeuw van. In de bovenhelft zien we de gele Gelderse leeuw op blauw, in de oudere vorm zoals die ook op het wapen is te zien, met dit verschil dat de blokjes zijn weggelaten. Deze staat voor Dodewaard en Kesteren. De rode leeuw op wit in de benedenhelft is die van Echteld uit het familiewapen Van Wijhe tot Echteld.

Oude vlaggen

Drie gemeentevlaggen zijn met de fusie van het toneel verdwenen. Ik geef ze op deze plek nog even een laatste podium.

Dodewaard voerde een eenvoudige driekleur

van wit, geel en blauw. Geel en blauw waren de kleuren van de Gelderse leeuw uit het vrijkwartier in het gemeentewapen en het wit kwam van het zilveren wapenveld. (2)

Echteld gebruikte een vreemde vlag met de Gelderse provincievlag in de vluchthoek, het gekroonde gemeentewapen in de broektop, en de hoofdkleuren uit het wapen als banen rood en wit. (3)

De vierkleur van **Kesteren** bestond uit de belangrijkste kleuren uit het wapen: het geel voor de dubbelnap van de Schenkhof, de Gelderse leeuw en de

veldkleur van het wapendeel Wolfswaard, het wit van de zwaan van Lede en Oudewaard, het rood van de wolfskop voor Wolfswaard en het blauw als veldkleur van de wapendelen Schenkhof en Gelre. (4) □

(1) Hoge Raad van Adel, *Jaarverslag 2012*, p. 20-21, 's-Gravenhage 2013

(2) Kl. Sierksma, *Nederlands vlaggenboek*, Het Spectrum, Utrecht 1962, p. 56/57

(3) Kl. Sierksma, *Nederlands vlaggenboek*, Het Spectrum, Utrecht 1962, p. 58/59

(4) Kl. Sierksma, *Nederlands vlaggenboek*, Het Spectrum, Utrecht 1962, p. 84/85

Verslag Congres in Polen over wapen- en vlaggenkunde in Europa

Van 4 tot en met 6 september 2014 vond in de Poolse stad Cieszyn de *II Conference on Heraldry and Vexillology in Europe* plaats. Uw secretaris was bij dit door de IHW (Pools instituut voor heraldiek en vlaggenkunde, onder leiding van Alfred Znamierowski) georganiseerde evenement met wapens en vlaggen van staten, territoria en overheden in Europa als thema. De bedoeling is dit minicongres om de twee jaar terug te laten keren. En het is een aanrader: het is voortreffelijk georganiseerd, de *fee* en verblijfskosten worden zo laag mogelijk gehouden, de focus ligt sterk op overheidsvlaggen en sprekers beschouwen in hun lezingen vlaggen en wapens integraal. Overheidswapens en -vlaggen zijn immers vaak zeer met elkaar verweven. Daar komt nog bij dat de meeste deelnemers uit Centraal- en Oost-Europa komen en daarom veel uitwisseling van informatie uit de eerste hand over die gebieden plaatsvindt, via lezingen, posterborden, boekenmarkt en gesprekken. Naast lezingen over vlaggen en wapens in Georgië, Litouwen, Wit-Rusland, Roemenië, Moldavië en Oekraïne, kwamen ook Italiaanse, Franse, Catalaanse, Ierse en algemeen Europese onderwerpen aan bod. Engels en Pools waren de voertalen, lezingen in het Pools vertaalde een tolk simultaan in het Engels via een kop-telefoon.

Van het eerste congres zijn inmiddels proceedings op CD-ROM beschikbaar. Zou het niet een mooi voornemen zijn om in 2016 met een kleine Nederlandse delegatie de derde editie bij te wonen? □

MvW

Foto's Marcel van Westerhoven

HIJSEN of NIET? Onafhankelijk van elkaar geven in deze rubriek in elk nummer van Vlag! drie deskundigen hun mening over een vlag die hen door de redactie is voorgelegd. Dit moet leiden tot discussie over de criteria waaraan een 'goede' vlag zou moeten voldoen. Deze aflevering de vlag van de gemeente **Neder-Betuwe** in Gelderland.

Gemeenschapsgevoel

Bram Bartels
journalist, PA student

Bij mijn eerste blik op de vlag denk ik direct aan een gespleten persoonlijkheid. Het is net alsof de vlag niet als één geheel binnen wil komen. Het volle en warme blauw en geel hecht zich niet, of alleen wanneer er erg veel moeite voor gedaan wordt, aan het kille en lege rood en wit. Om een of andere reden heb ik het idee dat de twee delen van de leeuw zich van elkaar willen losscheuren. Uit nieuwsgierigheid, dat doet de vlag dan alvast goed, verdiep ik me in zijn ontstaansgeschiedenis. Hoe is deze vlag, die niet echt een lekkere eerste indruk maakt, tot stand gekomen?

Hoe meer ik lees over deze vlag, hoe meer ik hem begin te waarderen. De nieuwe vlag vervangt een (dienst)vlag die zo nietszeggend was dat men het noodzakelijk vond om de naam van de gemeente – waarom die ook niet meteen even veranderen trouwens – op de vlag te vermelden. Hoewel ik niet de illusie heb dat veel inwoners van de gemeente last hadden van de oude dienstvlag, is het voor het gemeenschapsgevoel fijn wanneer het vaandel historisch gezien een beetje hout snijdt. Dat doet deze vlag zeker! Kleuren van alle deelgemeenten komen goed in het ontwerp naar voren.

Uit de wijze waarop de gemeente de vlag in gebruik heeft genomen spreekt een groot besef van de functie van een vlag. In plaats van te kiezen voor een ontwerpwedstrijd heeft men een ontwerp gebruikt dat terugrijpt op de historie van de deelgemeentes. Met de ingebruikname wordt ook meteen de overgang naar een nieuw gemeentehuis afgerond, waardoor het jonge Neder-Betuwe echt aan een nieuw hoofdstuk begint. Dit is nog eens onderstreept doordat de nieuwe vlag door elf jongeren officieel aan de burgervader is aangeboden.

Wat mij betreft mag de gemeente deze vlag absoluut hijsen. Niet omdat ik hem zo mooi vind, maar omdat de vlag op een uiterst degelijke manier tot stand is gekomen.

Romantisch

Theun Okkerse
ontwerper en vlaggenkundige

Als u liefhebber bent van de romantiek dan zult u met plezier naar de vlag van Neder-Betuwe kijken. Maar ook als u dat niet bent zal de aantrekkelijke kleurencombinatie en vlakverdeling in de smaak vallen. Zeker als u kijkt naar wat de gemeente eerder als vlag aanmerkte – zie hiernaast. (Die zou de gemeente definitief moeten afschaffen, het is wapperend postpapier.)

De keuze om tot een eenvoudig beeld te komen is een gelukkige. Het is een vondst om de twee leeuwen in één figuur te transformeren. Als het gekwartierde wapen het uitgangspunt was geweest, zou het een overladen vlagbeeld opgeleverd hebben. Velden bezaaid met blokjes, blaffende hond en brullende leeuwen en een kelk vol drank...

Er is een zwarte lijntekening van een – nogal gedrongen – leeuw over de twee banen gezet. De zwarte lijn ontbreekt bij de kleurscheidingen zelf, en dat is gelukkig en terecht; het is mooier en het contrast is al groot genoeg. De vraag is of de leeuw zelf deze belijning wel nodig heeft.

De vlag van Alblasterdam (zie hiernaast) die te vergelijken is met die van Neder-Betuwe heeft die extra zwarte drukgang niet. (Maar wel weer een schild waar ik geen voorstander van ben.) Als bij de besproken vlag dat ook was gebeurd, had het resultaat er wat vlakker, en dat is goed voor vlaggen, maar ook frisser uit gezien.

Het is een vlag die visueel aantrekkelijk is, een romantisch beeldverhaal vertelt, een mooie kleurcombinatie laat zien en een goede vlakverdeling heeft doordat de leeuw naar de broeking is geschoven.

Hijsen maar.

De Gelderse leeuw?

Stefan Lambregts
vlaggenkundige en beheerder BeNeVex

Het siert het bestuur van de gemeente Neder-Betuwe dat men ruim twaalf jaar na de vorming van de gemeente alsnog heeft besloten om een officiële gemeentevlag vast te stellen. De gemeente beschikt over een druk en vol wapen, waardoor het lastig wordt om daar een vlag vanaf te leiden. Dan moeten er keuzes gemaakt worden, in dit geval voor de beide leeuwen uit het wapen. Vervolgens is gekozen om deze leeuwen te halveren en de bovenhelft van de gele leeuw om te draaien en te plaatsen op de onderhelft van de rode leeuw. Helaas staat in de beschrijving van de vlag niet hoe hoog de aldus samengestelde leeuw moet zijn ten opzichte van de vlaghoogte. Dit heeft tot gevolg dat op de tekening bij het raadsbesluit de leeuw 3/4 van de vlaghoogte is, terwijl dit op de foto eerder 7/8 lijkt of misschien zelfs wel 9/10.

Ik ken de Gelderse leeuw als gekroond, met een dubbele staart en zonder blokjes. De Gelderse leeuw op het wapen van Neder-Betuwe is een oudere variant, toen Gelre nog geen hertogdom was. Als je de blokjes op de vlag weglaat, dan vind ik dat je ook de staart zou moeten verdubbelen en de kroon zou moeten toevoegen, zodat duidelijk is dat het om de Gelderse leeuw gaat.

Zoals je tegenwoordig wel vaker ziet op vlaggen is de leeuw zeer gedetailleerd weergegeven met allerlei zwarte lijntjes, compleet met de suggestie van schaduwwerking bij zijn onderbuik. Daar ben ik geen voorstander van; die detaillering valt weg zodra je van een afstand naar de vlag kijkt. Ik hou meer van een heldere en eenvoudige stijl, zoals bij de leeuw op de vlag van de provincie Zuid-Holland.

Ondanks de aardige poging om tot een vexillologisch verantwoorde vlag te komen, zeg ik gezien de onduidelijkheid over de Gelderse leeuw en de overdetaillering van de vlagfiguur: niet hijsen!

Vlaggendag 2014

De borrel in het souterrain van het Scheepvaartmuseum in Amsterdam was op zaterdag 21 juni van dit jaar weer een gezellige afsluiter van een geslaagde Vlaggendag. Hoewel de opkomst met 13 leden wat aan de magere kant was deze keer, is het weer een boeiende dag geworden. Het is het enige moment in het jaar dat de vlaggenliefhebbers in Nederland bij elkaar komen en informatie uitwisselen. Dat gebeurde onder andere door de 'ledensessies': korte presentaties en mededelingen over eigen onderzoek en nieuwtjes. Zo is de secretaris nog steeds op zoek naar informatie over de expositie van gemeentevlaggen in de Flevohof in 1981. Na kleurenfoto's heeft hij nu ook een film in kleur van circa 10 minuten gevonden over de opening van dit evenement op 14 april 1981, waarop honderden vrolijk wapperende gemeentevlaggen zijn te herkennen.* Ook gunde hij de aanwezigen een blik in zijn omvangrijke fotocollectie van gemeentevlaggen. Wat dit aangaat: om meer inzicht te krijgen in daadwerkelijk vlagvertoon door gemeenten zou het een goed ding zijn als leden die ook foto's van gemeentevlaggen maken deze met de secretaris (m.westerhoven@gmx.net) zouden willen delen. U kunt dit dus als een oproep beschouwen.

Tijdens de Algemene Ledenvergadering, die voor de lunch plaatsvond, werd afscheid genomen van Egbert Wolleswinkel. Na 10 jaren met grote betrokkenheid deel te hebben uitgemaakt van het bestuur trad hij af. Zijn opvolger, Otto van der Meij, werd per

*) deze is op internet te vinden via: www.geldersarchief.nl/zoeken/?mivast=37&mizig=317&miadt=37&miaet=14&micode=1502&minr=26268955&miview=ldt

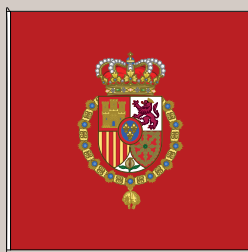

Joost Schokkenbroek
NVvV-voorzitter

Egbert Wolleswinkel
scheidend NVvV bestuurlid

acclamatie verkozen. Vermeldenswaard was verder de discussie die zich ontspon over de kwaliteit – met name het ontbreken daarvan – bij nieuwe gemeentevlaggen en de proactieve rol die de vereniging zou kunnen innemen om daar positieve verandering in te brengen. Punt van aandacht blijft de ietwat zorgelijke situatie rond onze boekencollectie: die heeft nog steeds geen permanent onderkomen en is zodoende nog altijd niet toegankelijk. Er wordt naarstig naar oplossingen gezocht.

Grote dank gaat uit naar het Scheepvaartmuseum, dat deze dag mogelijk had gemaakt, en in het bijzonder naar onze voorzitter Joost Schokkenbroek die daar weer voor had gezorgd. Na zijn inleiding over de De Atlanten gidste hij ons door deze bijzonder mooi opgezette speciale expositie over oude land- en zeekaarten, waarop ook vele vlaggen waren te bewonderen. *MvW*

Felipe VI van Spanje

Filip van België

Juan Carlos

Albert II

Zoek de verschillen: twee nieuw koningen; twee nieuwe koningsvlaggen

De nieuwe Spaanse koning Felipe VI heeft sinds 20 juni jl. zijn eigen koningsvlag, die op details verschilt van die van zijn voorganger en vader Juan Carlos. De kleur van het doek is nu karmozijnrood in plaats van donkerblauw en het Spaanse wapen is nu alleen omgeven door de keten van de orde van het Gulden Vlies. Het Bourgondisch kruis, het juk en de pijlenbundel die het staatswapen op de vlag van Juan Carlos vergezelden, zijn weggelaten. Er is nog een verschil, en wel in het tweede kwartier van het wapen: de leeuw van León heeft daarin nu weer zijn oorspronkelijke kleur paars (purper) in plaats van rood (keel).

In België heeft naamgenoot koning Filip nu ook zijn persoonlijke vlag, met zijn initialen FP in plaats van A II van zijn vader Albert II in de vier hoeken van de vlag. In zijn initialen komt de tweetaligheid tot uiting: Filip/Philippe. *MvW*

Obverse Reverse

*Oftewel 'toegekeerd of omgekeerd':
de andere kant van deze kant.*

Op mijn huis staat een vlaggenmastje. Van buurtbewoners weet ik dat zij naar de vlag kijken om te zien uit welke hoek de wind waait en hoe hard. Men leest als het ware de vlag. En als de wind ruimt kan de leesrichting wijzigen.

In vlaggenboeken staan vlaggen vrijwel altijd afgebeeld in de leesrichting. De leesrichting bepaalt daar hoe de wind waait.

Obverse/Reverse: 'Toegekeerd/Omgekeerd' zijn termen die de internationale vlaggenkunde gebruikt om de twee zijden van een vlag aan te geven.

en de linkerkant van de vlag van Paraguay

Illustratie: Lijst van Ptolemy's Geographia (Ulm 1482)

En daarmee wordt niet het verschil in kleurvolgorde bedoeld – zodat bijvoorbeeld de Ierse vlag soms groen-wit-oranje of oranje-wit-groen is afhankelijk van de windrichting – maar vlaggen zoals die van Paraguay met aan weerszijden een andere inzet.

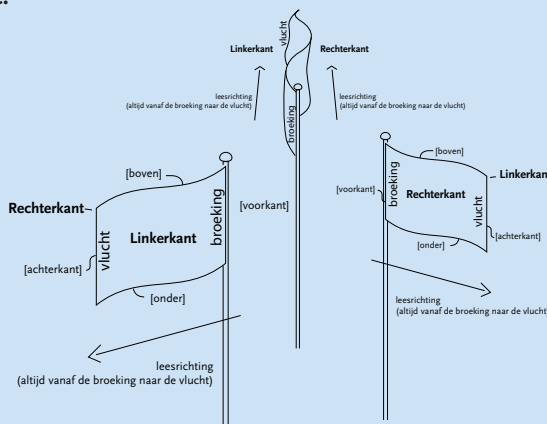
Erg duidelijk is de aanwijzing dan ook niet. Wat als er een vlag wordt afgebeeld zonder dat je kan zien waar de broeking is? Dat komt nog al eens voor. Dan zegt de Obverse/Reverse aanwijzing niet zo veel. (Er wordt zelfs wel eens van voor- en achterkant gesproken terwijl de rechter- en linkerkant worden bedoeld!) Of als een cultuur van rechts naar links leest is Reverse dan Obverse?

De (denkbeeldige) vlaggenmast zou uitgangspunt moeten zijn in het beschrijven van vlaggen. Niet de leesrichting maar de windrichting zou moeten gelden. Dus de algemene wijze van afbeelden – in de leesrichting zoals we nu gewend zijn – is dan *rechts vanaf de mast* waaierend. Dus wapperend vanuit de mast gezien. En 'linksuitwaaierend' als de andere zijde benoemd moet worden.

Wat mij betreft verdwijnen de aanduidingen Obverse/Reverse uit het vlaggenkundig vocabulair en worden ze vervangen door Rechts- en Linksuitwaaierend of rechter- en Linkerkant. Zoals ieder schip een bak- en stuurboord heeft.

Theun Okkerse

Op de afbeelding hiernaast zijn de feitelijke voor- en achterkant van een vlag aangegeven.

Colofon

Stichting Vlaggenparade Rotterdam,
Stichting Vlaggenmuseum Nederland,
Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde.
Secretariaat:
Rochussenstraat 67a
3015 ED Rotterdam
010 – 2417318
keesvrijdag@upcmail.nl

VLG! nr 15, najaar 2014 – ISSN 1877-167X
copyright 2014.
Stichting Vlaggenmuseum Nederland,
Stichting Vlaggenparade Rotterdam,
Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this magazine may be reproduced in any form by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Fotografie: Tom Pilzecker/Theun Okkerse
Ontwerp: Theun Okkerse 2014 c/o Pictoright
Drukwerk: Grafisch Goed

Redactie: Hans Horsting (oud-secretaris Vlaggenparade/Vlaggenmuseum),
Daan van Leeuwen, Theun Okkerse, Marcel van Westerhoven (redactievoorzitter en secretaris Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde)

Vaste medewerkers: Willem van Ham,
Hans Horsting, Daan van Leeuwen,
Wim Schuurman, Marcel van Westerhoven

Abonnement:

Leden van de Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde krijgen Vlag! als onderdeel van hun lidmaatschap; founding members, donateurs en Vrienden van de Vlaggenparade ontvangen Vlag! eveneens. Wie lid van de Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde wil worden (€ 25,- per jaar) en dus Vlag! steeds wil ontvangen kan zich aanmelden bij: de heer M. van Westerhoven secretaris Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde
Van 't Hoffstraat 250
2014 RM Haarlem
06 15 25 06 53
m.westerhoven@gmx.net

Wie donateur of Vriend van de Vlaggenparade wil worden kan daarover informatie aanvragen bij Kees Vrijdag, e-mail: keesvrijdag@upcmail.nl
www.vlaggenparade.nl
twitter: @vlaggenparade

De Stichting Vlaggenparade Rotterdam heeft al geruime tijd een website www.vlaggenparade.nl die dankzij het werk van sponsor Click&Wow actueel wordt gehouden. De Vlaggenparade heeft ook een Twitter account, genaamd @vlaggenparade. Er kan nu dus ook via Twitter worden gecommuni- ceerd.

Founding members

Donateurs

Donateurs in natura

